

Dino Stošić, Miljenko Žanić, Velibor Topolovec i Branko Blažević

Divojke va kolu

TRADICIJA O Novljanskom mesopustu i mesopusnim običajima koji traju već stoljećima

Ov običaj kod nas traje, od kad žarko sunce sjaje

O kompleksnosti, sadržajnosti i bogatstvu Novljanskog mesopusta ponajbolje svjedoči brojna literatura napisana na tu temu, a o njegovoj kulturnoj vrijednosti i važnosti očuvanja ponajprije govori činjenica da je Novljanski mesopust 2011. godine proglašen nematerijalnim kulturnim dobrom RH

Robert ŠIMONVIĆ

Program ovogodišnjeg Novljanskog mesopusta polako se primiče kraju, no to ne znači, naravno, i njegov konačni svršetak. Jer »ov običaj kod nas traje, od kad žarko sunce sjaje«, kažu nam mesopusni veterani Miljenko Žanić, Branko Blažević i Velibor Topolovec, citirajući stih Žitka mesopustu iz 1862. godine. I doista, povijest novljanskog mesopusta i novljanskih narodnih običaja preživjela je toliko burnih i turbulentnih povijesnih razdoblja, kriza i svih drugih epohalnih trenutaka, da je naprosto nemoguće povjerovati kako će tradicija poput ove postepeno izbledjeti i nestati. O kompleksnosti, sadržajnosti i bogatstvu Novljanskog mesopusta ponajbolje svjedoči brojna literatura napisana na tu temu, a o njegovoj kulturnoj vrijednosti i važnosti očuvanja ponajprije govori činjenica da je Novljanski mesopust 2011. godine proglašen nematerijalnim kulturnim dobrom Republike Hrvatske. Za obuhvatiti sve radnje, aktere i ostala događanja u sklopu Novljanskog mesopusta nije dovoljno napisati samo jedan novinski članak. Štoviše, radi se nepresušnom vrelu i izvoru budućih diplomskih radova, doktorskih disertacija i drugih istraživačkih pothvata, kao i inspiraciji za buduće tragače i znatiželjnike, a koji će sasvim sigurno još godinama proučavati i prepričavati ovu specifičnu i neprocjenjivo vrijednu hrvatsku kulturnu baštinu i novljansku pučku tradiciju.

Višestoljetna tradicija

Koliko je Novljanski mesopust vrijedan i značajan, pokušao nam je predočiti Branko Blažević, bivši predsjednik

Katedre Čakavskog sabora »Novljansko kolo« te urednik i redaktor knjige »Polak običaja i navade stare«, zahvaljujući kojoj je ubrzan proces uvrštenja Novljanskog mesopusta na popis nematerijalnih kulturnih dobara Republike Hrvatske.

- Svrha, odnosno ideja knjige bila je da se na jednom

mjestu opiše naše novljanske narodne običaje, kao primjer najpotpunije sačuvane usmene pučke drame u Hrvatskoj. Knjiga je svojevrsni priručnik s vrijednim uputstvima za sve sudionike održavanja mesopusnog ceremonijala, a u njoj je vrlo detaljno opisan Novljanski mesopust, od mjesta i vremena održavanja,

aktera (glumaca), ženske i muške narodne nošnje (kostimografije), glazbe... govori nam profesor emeritus dr. sc. Branko Blažević.

Blažević nadodaje kako novljanski običaji datiraju u vremena o kojima pišu filološki antropolozi, dakle, čak o predslavenskom (ilirskom) i slavenskom razdoblju koje

prethodi dolasku Hrvata, a svakako je zanimljivo napomenuti da pisani dokazi o novljanskom mesopustu postoje u jednom od urbara Novoga Grada, kako se u prošlosti nazivao Novi Vinodolski, stoga je pouzdano zaključiti kako su ti običaji postojali još i prije Vinodolskog zakona (1288. godine). O višestoljetnoj tradiciji svjedoči i tekst Žitka mesopustu iz 1862. godine, a vjeruje se kako je najstariji novljanski žitak onaj iz 1718. godine, pronađen na otoku Krku, što novljanske običaje svrstava, primjerice, uz bok Sinjskoj alci.

Mesopusni pondiljak

Program ovogodišnjeg Novljanskog mesopusta polako se primiče kraju, a sva događanja vezana uz mesopust u Novom Vinodolskom odvijaju se po, od davnina, strogo utvrđenom kalendaru. Do sad je održano »prvo napovidanje malih i velih dovčen i dovican« (prvi četvrtak - Tusti), »Zakon Mlade Mesopustove«, »drugo napovidanje dovčen i dovican« (drugi četvrtak - Kusi), »treće napovidanje dovčen i dovican« (treći četvrtak - Poberuhi), kao i »mišenje i kršćenje mesopusta (mesopusna subota) te »mesopusna nedilja«. Danas je na rasporedu »mesopusni pondiljak«, što znači da će u jutarnjim satima mesopustari krenuti u »pobiranje sira, putra, masla, jaja«, a nakon 13 sati započet će pohod u kojem će pozdraviti mještane naselja Kalvarija, Pod sv. Mikulj, Mel i Stari grad. U poslijepodnevnom satima na placi će se igrati Novljansko kolo, a posljednje 24 godine, pod organizacijom Mesopustarskog društva, na »mesopusni pondiljak« organizira se i »Novljansko prelo i mesopusni šušur« u kojem glume članovi Mesopustarskog društva

te članovi KUD-a »Ilija Dorčić«. Ovogodišnji žitkopisac Velibor Topolovec rekao nam je kako će se zbog koronavirusa prelo održati u ponešto drukčijem i skraćenom obliku, i to na otvorenom - pod koprivčicom, gdje se uobičajeno igra Novljansko kolo.

- Novljansko prelo prijašnjih se godina održavalo u Domu kulture, jednako kao i »mišenje i kršćenje mesopusta«, ali zbog koronavirusa ova se događanja premještaju na vanjski prostor. Na sreću, ostali se običaji i inače odvijaju na otvorenome, stoga njihova provedba u ni jednom trenutku nije bila dovedena u pitanje, rekao je Topolovec.

Čitanje žitka i sprogod

Sutra je mesopusni utorak te mesopustarima preostaje pozdraviti naselja Šćedine i Krasa. Poslijepodne će se na placi igrati Novljansko kolo, a nakon kola, odnosno oko 16 sati, čitat će se žitak mesopusta. Čitanje žitka napisanog u osmercu i na novljanskoj čakavštini predstavlja suđenje mesopustu, uz glavne aktere - auditora (suca) i odvjetnika (branitelja). Naravno, kako to nalaže »polak običaja i navade stare«, odvjetnik će izgubiti parnicu, a auditor će potom osuditi mesopusta te izvršiti osudu. U prijevodu, auditor će mesopustu sabljom »odsjeći« glavu. Novljanski mesopust završava na Čistu sredu, kada će iza 14 sati započeti »sprogod i paljenje mesopusta«, uz povike: »Bil je, ni ga, opet će prit«.

Prvi predsjednik Mesopustarskog društva, pisac čak 11 žitaka i dugogodišnji mesopusni bilježnik Miljenko Žanić zahvalio je svim sudionicima što su i ove godine omogućili opstanak i nastavak tradicije - »malim i velikim mesopustarima«, »pivačima od kola«, kao i svim sudionicima Novljanskog kola, nositeljima narodnih nošnji, odnosno svima koji su na bilo koji način pridonijeli ovogodišnjem Novljanskom mesopustu. Zahvalama se pridružio i voditelj Mesopustarskog društva i član Katedre čakavskog sabora »Novljansko kolo« Dino Stošić, kao i predsjednica Katedre čakavskog sabora Barbara Kalanj. Ne preostaje drugo nego spaliti i osuditi mesopusta te nakratko predahnuti do sljedeće godine, jer »vrag ga zel, opet će prit!«

Veli mesopustari

Mali mesopustari